

7.4.2017

Valtionvarainministeriö
PL 28, 00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntö 10.3.2017, VM/504/03.01.00.2017

Hallituksen esitysluonnos maakuntien rahoitusta koskevan lakiluonnoksen (HE 15/2017) täydentämiseksi, ELY-keskusten Liikenne ja infrastruktuuri vastuualueiden johtajien lausunto

ELY-keskusten Liikenne ja infrastruktuuri vastuualueiden johtajat (myöhemmin ELY-keskukset) ovat käsitelleet maakuntien rahoitusta koskevan lakiluonnoksen täydennysesitystä.

ELY-keskukset pitävät asetettuja lähtökohtia ja tavoitteita hyvinä ja ovat pääosin esitetyistä ratkaisuista samaa mieltä.

Lausuntomme tiivistetysti:

- Liikenteen erillisrahoitukseen tukeutuva malli tukee hyvin valtakunnallista yhtenäistä palvelutasoa ja valtion väyläomaisuuden hallintaa
- Tehokas tienpidon ohjausmalli saavutetaan kohdistamalla ohjaus ja rahoitus joko yhteistyöalueelle tai palvelukeskukselle

ELY-keskukset esittävät yhteisenä lausuntonaan seuraavaa:

Lakiluonnoksessa ELY-keskuksen liikenne- ja infrastruktuurivastuualueiden toimintaa on käsitelty mm. käytettävissä olevien momenttien kautta kohdistamalla momentteja tai osia niistä maakuntien yleiskatteellisiksi rahoituksiksi, osan taas jäädessä LVM:n pääluokkaan. Esityksessä ei ole mainintaa ELY-keskusten liikennevastuualueilla nyt myös käytössä olevien momenttien **31.10.76 maa- ja vesialueiden hankinnat, korvaukset sekä mom. 31.10.77 väyläverkon kehittäminen (suunnittelu)** rahoituksista. Näiden momenttien kohdentamisperiaatteita tulisi käsitellä jatkossa esitetyllä tavalla.

Rahoituksen ja toiminnan ohjaus

Tieasioiden pääosin erillisrahoitukseen tukeutuva malli tukee valtakunnallisesti yhtenäistä tienpidon palvelutasoa ja valtion väyläomaisuuden hallintaa. Tehokas tienpidon ohjausmalli saavutetaan kohdistamalla ohjaus ja rahoitus joko yhteistyöalueelle tai

7.4.2017

palvelukeskukselle. Maakuntamallissa tienpidon ja rahoituksen ohjausmallin tulisi rakentua seuraavasti:

- tienpidon suunnittelusta vastaavat yhdeksän yhteistyöaluetta, Liikennevirasto sopii rahoituksesta näiden yhdeksän yhteistyöalueen kanssa
- yhdeksän yhteistyöaluetta vastaavat rahoituksen ja toiminnan seurannasta ja raportoinnista Liikennevirastolle ja maakunnille sekä tarvittavista ohjaustoimenpiteistä vuoden mittaan (nykyinen malli paitsi, että rahoja seurataan 18- jaolla)
- yhdeksän yhteistyöaluetta vastaavat nykyiseen tapaan tienpidon toteuttamisesta mm. valtuuttamalla hankinta-alueet (4) hoidon ja investointien hankintaan

Useat vuoden 2019 alussa voimassa olevat monivuotiset tienpidon sopimukset ovat ylimaakunnallisia, mikä hankaloittaa rahoituksen maakunnittaista kohdentamista ja seuraamista. Rahoituksen kohdentamisen lähtökohtana tulisi olla yksinomaan tarvelähtöisyys. Maakunnallisen rahoituksen seuraaminen olisi tehtävä sovitulla yksinkertaisella ja yhdenmukaisella menettelyllä. Tehokkaan toiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi on esitetty, että maakunnat voivat sopia toiminnan jatkamisesta keskitettynä. Myös yleiskatteellisen rahoituksen jakomallissa tulisi huomioida nämä keskitykset. Keskitetyssä toimintamallissa rahoitusta voidaan käyttää joustavammin ja pystyttäisiin hallitsemaan valtion omaisuutta hyödyntämällä nykyisiä hallintajärjestelmiä.

Erillisrahoitukset

Ehdotuksen mukaan osa maakunnille siirtyvien tehtävien rahoituksesta ohjattaisiin maakuntien käyttöön tai osin eteenpäin välitettäväksi valtion talousarvion erillisiltä momenteilta. ELY-keskusten näkökulmasta momentin 31.10.20 perusväylänpidon tienpidon osuuden kohdistaminen LVM:n pääluokkaan on oikea ja kannatettava ratkaisu erityisesti toimintojen yhtenäisyyden sekä valtion omistajuuden ja ohjauksen kannalta. Tämän erillisrahoituksen kohdentamiseksi tarvitaan vahva ohjaus Liikennevirastolta, jotta valtakunnallinen yhtenäisyys saadaan turvattua. Perusväylänpidon tienpidon rahoitus on edelleen pidettävä nettobudjetoituna.

Momentin 31.10.50 Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen sisältää teemarahoitusta (perusväylänpidon lisärahoitus) 10 miljoonaa euroa vuonna 2019. Valtionavustuksien maksatuksissa käytettävässä tietojärjestelmässä on huomioitava myös tämä momentin jakautuminen. Määrärahasta on tuettu tiekuntien neuvontaa ja opastamista sekä toimintaa tukevan materiaalien ja palvelujen tuottamista. ELY-keskus esittää, että toimintaa pystytään jatkossakin avustamaan valtakunnallisesti.

Momenttien 31.10.76 Maa- ja vesialueiden hankinnat ja korvaukset sekä 31.10.77 väyläverkon kehittämisen suunnittelu tulee säilyttää

7.4.2017

erillisrahoituksena. Momentit liittyvät valtion väyläverkon ylläpitoon ja kehittämiseen.

Saariston yhteysalusliikenteen kahden momentin (31.30.64 ja 31.30.66) kohdentamista LVM:n pääluokkaan taas tukee näiden toimintojen maantieteellisesti rajattu kohdentuminen ja siltäkin osin esitys on perusteltua ja kannatettava. ELY-keskukset ehdottavat tässä yhteydessä myös saariston momenttien 31.30.64 ja 31.30.66 muuttamista kulutusmenoiksi, joiden vastikkeena saadaan palveluita (suoriteperusteinen). Perusteena muutokselle on momenttien avustusperusteisen osuuden vähäisyys, avustuksia on vain noin 7 % momentin 31.30.64 kokonaisrahoituksesta. Lisäksi yhteysalusliikenteen nykyiset reittikohtaiset valtuudet ovat vaikeasti hallittavissa mm. reittimuutosten ja valtuuksien päällekkäisyyksien takia. Jatkossa tulee harkita, onko momentin valtuusmenettely enää tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen saariston yhteysalusliikenteessä. Saariston yhteysalusliikenteen momentin käytön perusteissa on kuitenkin turvattava liikennepalvelun edellyttämän pitkäkestoisten sopimusten (yleensä vähintään 5 vuotta) tekemisen mahdollisuus.

Tässä yhteydessä on tarkoituksenmukaista myös tarkastella, ovatko erillismomentit perusteluineen nykyisen toiminnan luonteen mukaisia ja mahdollisuuksien mukaan niihin olisi tehtävä toimintaa tehostavia ja tukevia muutoksia.

Yleiskatteellinen rahoitus

Yleiskatteelliselle maakuntien valtionrahoitusmomentille on esitetty koottavaksi rahoitusta seuraavista LVM:n pääluokista:

- Momentti 31.01.41 Valtionavustus eräiden lentopaikkojen rakentamiseen ja ylläpitoon (siirtomääräraha 3 v); 100 %:a momentin määrärahasista
- Momentti 31.10.50 Valtionavustus yksityisten teiden kunnossapitoon ja parantamiseen (siirtomääräraha 3 v); n. 23 %:a momentin määrärahasista
- Momentti 31.30.63 Joukkoliikenteen palvelujen osto ja kehittäminen (siirtomääräraha 3 v); n. 41 %:a momentin määrärahasista

Vuonna 2017 ELY-keskuksen liikenne- ja infrastruktuurivastuualueet käyttävät edellä mainituista momenttien 31.10.50 ja 31.30.63 rahoituksia.

Yksityistieavustusten osalta rahoituslaissa on esitetty siirrettäväksi yleiskatteelliselle maakuntien valtionrahoitusmomentille noin 23 % vuoden 2017 määrärahasista arvioituna. Nykyisen näkemyksen mukaan koko yksityistieavustuksien kokonaisuus sisältyy yleiskatteelliseen rahoitukseen (100 %). Momentin 31.10.50 peruskehys on valtion talousarviossa 3 miljoonaa euroa vuodessa. Siten vuoden 2019 alusta alkaen momentilta 31.10.50 yleiskatteelliseen rahoitukseen voidaan siirtää 3 miljoonaa euroa vuodessa. Valtionavustuksien maksatuksissa käytettävässä tietojärjestelmässä on huomioitava momentin jakautuminen.

7.4.2017

Joukkoliikenteen osalta yleiskatteelliseksi esityksessä kohdistetaan ELY-keskusten alueellisen ja paikallisen liikenteen ostot. Joukkoliikennetoiminta kytkeytyy muiden toimivaltaisten viranomaisten liikenteen järjestämiseen. Yhtenäisyyden ja synergioiden säilyttämiseksi tulee toimintaan varmistaa riittävä rahoitus ja riittävän yhtenäinen valtakunnallinen ohjaus. Joukkoliikenteen hankinnan luonne vaatii osittain pitkäkestoisia sopimuksia ja joukkoliikenteen osuutta liikennejakaumassa pitäisi mm. asetettujen ympäristötavoitteiden takia saada kasvatettua. Näiden tavoitteiden turvaamiseksi joukkoliikenteen määräraha pitäisikin kohdentaa maakunnille erillismäärärahana. Joukkoliikenteen määräraha sisältää vuoden 2017 tasossa 3,7 miljoonaa euroa ostopalveluihin liittyviä lipputuloja, jotka pääosin tuloutetaan takaisin liikenteenharjoittajille (läpilaskutettavia eriä). Joukkoliikenteen lipputulot (vuonna 2017 Liikenneviraston momentilla 12.31.10.02), kohdistuvat vuoden 2019 alusta alkaen yleiskatteelliseen rahoitukseen. Vuoden 2019 vaihteessa on huolehdittava, että aiemmin syntyneet ja jatkossa syntyvät lipputulot ohjautuvat maakunnan yleiskatteellisessa rahoituksessa korvamerkittynä joukkoliikenteen järjestämiselle.

Vuoden 2017 ELY-keskuksien toimintamenot sisältävät liikenteen osalta valtakunnallisesti keskitetyistä tehtävistä aiheutuvia menoja ja tuloja. Nämä tehtävät saattavat siirtyä ennen 1.1.2019 Liikenteen turvallisuusvirastoon ja Liikennevirastoon. Mahdollisen muutoksen jälkeen liikenteen lupatehtävistä aiheutuukin vain menoja maakuntiin, sillä luvat edellyttävät maakuntien henkilöstön suorittamaa paikallisvalvontaa. Tehtävien siirtyessä maakunnille tarvitaan useiden tehtävien tulokselliseksi hoitamiseksi edelleen keskittämiskäytöksi. Liikennevastuualueiden nykyiset valtakunnalliset ja alueelliset erityistehtävät ovat mainittu liitteessä 1.

ELY-keskusten toimintamenomäärärahoihin on kohdennettu merkittäviä säästöjä erityisesti vuosina 2016 ja 2017, ja onkin kannettava huolta resurssien riittävyydestä myös maakunnassa. Tienpidon rahoitus tulee erillismomentilta, mutta ohjausmallin ja ohjaavien tahojen kanssa tehtävien sopimusten avulla on varmistettava riittävä resursointi maakunnan yhteiskatteellisesta rahoituksesta tienpidon toimenpiteiden suunnitteluun, hankintaan ja toteuttamisen aikaiseen tilaajatoimintaan. Maakuntaudistus ei saa tässä suhteessa aiheuttaa epätasapainoa alueellisesti tai toimialakohtaisesti, ja siten vaarantaa asiakkaille tuotettavien palvelujen tasoa tai tehokkuutta.

Maakunnille kohdistettavan rahoituksen määräytymisperusteiden osalta ELY-keskukset korostavat laskentaperusteiden oikeellisuuden varmistamista. Kun kaikista laskentaperusteiden maakunnittaisista lähtötasoista ei ole tietoa saatavilla, olisi harkittava näistä laskentaperusteista luopumista siksi ajaksi, kunnes maakunnittaiset lähtötasot on selvitetty.

Edellä esitetyt yleiskatteelliseen rahoitukseen siirtyvät momentit ovat kolmevuotisia siirtomäärärahoja. Vuoden 2019 vaihtuessa tulee varmistaa, että siirtyvien siirtomäärärahojen osalta huolehditaan aiemmin sopimuksin

7.4.2017

ja päätöksiin sidottujen määrärahojen säilymisestä. Niiden osalta ei voida toimia yleiskatteellisen rahoituksen periaattein ja jako maakunnittain ei ole järkevää. Sopimuksista syntyvät kustannukset eivät ole kohdennettavissa maakunnittain ilman siirtymäaikaa. Näitä määrärahoja on käytössä vuoden 2020 loppuun saakka.

Liikenne- ja infrastruktuurivastuualueiden
johtajien puolesta

Ylijohtaja

Matti Räinen

LIITTEET

Liikennevastuualueiden nykyiset valtakunnalliset ja alueelliset
erityistehtävät

TIEDOKSI

Liikennevastuualueiden johtajat ja toiminnanohjauspäälliköt, Pekka Kouhia
(Liikennevirasto) ja Raimo Tapio (Liikennevirasto)

Liikennevastuualueiden valtakunnalliset ja alueelliset erityistehtävät (asetus 1392/2014 muutoksineen) ovat:

Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen

- kaupallisista tavarankuljetuksista teillä annetussa laissa tarkoitetut lupaviranomaisen tehtävät ja joukkoliikennelaissa tarkoitetut joukkoliikenneluvan myöntämiseen, lupaehtojen noudattamiseen ja luvanhaltijoiden valvontaan liittyvät tehtävät.
- Taksiliikennelaissa tarkoitetut tehtävät Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien alueilla

Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen

- maantielaissa tarkoitetut tienvarsiteknologiaan liittyvät valmistelu- suunnittelu- ja valvontatehtävät sekä näihin liittyviä puite- ja huoltosopimuksia koskevat asiat.
- maanteiden kunnossapidon ja rakentamisen kilpailuttamista, sopimuskauden aikaa ja takuuaikaa koskevat tehtävät Etelä-Karjalan, Kanta-Hämeen, Kymenlaakson, Päijät-Hämeen ja Uudenmaan maakuntien alueilla.
- edelliseen tehtävään sisältyy maantielaissa tarkoitettujen lupien ja päätösten noudattamiseen liittyvät valvontatehtävät, tienpitoviranomaisen toimenpiteet sekä maantien kunnosta, kunnossapidosta ja rakentamisesta aiheutuvat liikenteen ohjaamiseen, nopeusrajoituksen asettamiseen, liikenteen rajoittamiseen ja sulkemiseen liittyvät tehtävät. Lisäksi lausuntoihin liittyvät tehtävät poliisille ennen tien sulkemista.

Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen

- maanteiden kunnossapidon ja rakentamisen kilpailuttamista, sopimuskauden aikaa ja takuuaikaa koskevat tehtävät Etelä-Savon, Keski-Suomen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakuntien alueilla
- edelliseen tehtävään sisältyy maantielaissa tarkoitettujen lupien ja päätösten noudattamiseen liittyvät valvontatehtävät, tienpitoviranomaisen toimenpiteet sekä maantien kunnosta, kunnossapidosta ja rakentamisesta aiheutuvat liikenteen ohjaamiseen, nopeusrajoituksen asettamiseen, liikenteen rajoittamiseen ja sulkemiseen liittyvät tehtävät. Lisäksi lausuntoihin liittyvät tehtävät poliisille ennen tien sulkemista.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen

- maantielaissa tarkoitetut tien kunnossapitoon liittyvät vahingonkorvausasiat.
- ajoneuvojen siirtämisestä annetussa laissa tarkoitetut omistajatietojen selvittämistä sekä siirto- ja korvauspäätöksiä koskevat tehtävät maanteille jätettyjen ajoneuvojen osalta
- maanteiden kunnossapidon ja rakentamisen kilpailuttamista, sopimuskauden aikaa ja takuuaikaa koskevat tehtävät asetuksessa

määritellyt toimialueen lisäksi Kainuun, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan maakuntien alueilla

- edelliseen tehtävään sisältyy maantielaissa tarkoitettujen lupien ja päätösten noudattamiseen liittyvät valvontatehtävät, tienpitoviranomaisen toimenpiteet sekä maantien kunnosta, kunnossapidosta ja rakentamisesta aiheutuvat liikenteen ohjaamiseen, nopeusrajoituksen asettamiseen, liikenteen rajoittamiseen ja sulkemiseen liittyvät tehtävät. Lisäksi lausuntoihin liittyvät tehtävät poliisille ennen tien sulkemista.
- Taksiliikennelaissa tarkoitetut tehtävät Kainuun, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin ELY- keskusten toimialueilla

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen

- maanteihin, ratoihin ja vesiväyliin liittyvät asiakaspalvelutehtävät sekä taksi-, tavara- ja joukkoliikennelupiin liittyvä neuvonta
- maantien laissa tarkoitetut tienpitoviranomaisen tehtävät tienpitoon liittyvissä luvissa ja niihin liittyvissä sopimuksissa, erikoiskuljetuksien luvissa sekä perinnetoiminnassa.

Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen

- Taksiliikennelaissa tarkoitetut tehtävät Etelä-Karjalan, Etelä-Savon, Keski-Suomen, Kymenlaakson, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon maakuntien alueilla

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen

- Taksiliikennelaissa tarkoitetut tehtävät Kanta-Hämeen, Päijät-Hämeen ja Uudenmaan maakuntien alueilla

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukseen

- maantielaissa maantielauttaliikenteen hankintaan ja palvelutasoon määrittelyyn liittyvät tehtävät
- saariston yhteysalusliikenteen hankintaan ja avustuksiin sekä palvelutason määrittelyyn liittyvät tehtävät
- lauttojen ja yhteysalusten etuajo-oikeuteen liittyvät tehtävät
- maanteiden kunnossapidon ja rakentamisen kilpailuttamista, sopimuskauden aikaa ja takuuaikaa koskevat tehtävät Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Satakunnan ja Varsinais-Suomen maakuntien alueilla
- edelliseen tehtävään sisältyy maantielaissa tarkoitettujen lupien ja päätösten noudattamiseen liittyvät valvontatehtävät, tienpitoviranomaisen toimenpiteet sekä maantien kunnosta, kunnossapidosta ja rakentamisesta aiheutuvat liikenteen ohjaamiseen, nopeusrajoituksen asettamiseen, liikenteen rajoittamiseen ja sulkemiseen liittyvät tehtävät. Lisäksi lausuntoihin liittyvät tehtävät poliisille ennen tien sulkemista.
- maanteiden päivittäisen kunnossapidon alueurakoiden kilpailuttamistehtävät ja hankintapäätökset

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument har godkänts elektroniskt

Hyväksyjä Ränä Matti 07.04.2017 14:58